

18. Зайцева Л. І. Математична компетентність : диференційований підхід / Л. І. Зайцева // Палітра педагога. – 2004. – № 2. – С. 16-19.

19. Кривошея Т. М. Умственное развитие детей старшего дошкольного возраста в процессе формирования элементарных математических представлений в контексте современных инноваций/ Т. М. Кривошея// Социально-педагогическая и медико-психологическая поддержка развития личности в онтогенезе : сб. материалов международной научно-практической конференции, Брест, 15 – 16 апреля 2015 г. / Брест. гос. ун-т им. А.С.Пушкина ; редкол. Г. Н. Казаручик (отв.ред.), Т. В. Александрович, М. С. Ковалевич. – Брест : БрГУ, 2015. – С.138 - 141.

20. Щербакова К. Розв'язування математичних задач: компетентнісний підхід / К.Щербакова, Л.Зайцева // Дошкільне виховання. – 2007. – №11. – С. 20-21.

ШЛЯХИ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПРИРОДОЗНАВСТВА

Ю. Супрун, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

*Науковий керівник: О.П.Грошовенко, кандидат педагогічних наук, доцент
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)*

METHODS OF ENVIRONMENTAL UPBRINGING OF YOUNGER SCHOOLCHILDREN AT THE NATURE STUDY LESSONS

Y. Suprun, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті порушується проблема екологічної освіти і виховання підростаючого покоління. Обґрунтовано критерії та показники сформованості екологічної вихованості. Окреслено шляхи формування екологічної вихованості дітей молодшого шкільного віку.

Ключові слова: екологічне виховання, екологічна культура, шляхи екологічного виховання.

Abstract. The article raises out the problem of environmental education and the upbringing of the younger generation. The criteria and indicators of the forming ecological upbringing are substantiated. The ways of forming ecological upbringing of primary schoolchildren are outlined.

Keywords: ecological upbringing, ecological culture, ways of ecological upbringing.

Сьогодні суспільство розвивається швидкими темпами та виховання молодого покоління потребує великої уваги. Особливого значення набуває екологічне виховання, адже часто люди безвідповідальні до навколишнього світу та проблем природи. Саме початкова школа є першою ланкою у прищепленні дітям любові до неї та до її збереження. Оскільки молодший шкільний вік є найбільш сприятливим до впливів з боку оточуючих, то вчителі мають важливе завдання – виховати учнів гідними синами своєї Батьківщини.

В даний час українська школа зазнає великих змін, під час яких потрібно скоординувати всі органи виконавчої влади на те, щоб екологічне виховання лише розвивалося та набувало важливого значення для українців. Це твердження знаходить своє підтвердження й в проекті Концепції екологічної освіти в Україні, в якій, зокрема, наголошується на тому, що громадяни усіх категорій мають бути охоплені системою екологічної освіти і виховання, опануванням екологічними знаннями, формуванням екологічного мислення, свідомості і культури. У Концепції акцентується увага на тому, що збалансований, екологічно безпечний (гармонійний) розвиток повинен бути базисною, вихідною ідеєю, методологічною основою екологічної освіти згідно з міжнародними вимогами [5].

У нашій країні проблемам екологічного виховання присвячено праці В. Вербицького, М. Вересова, О. Грошовенко, О. Дорошко, М. Кисельова, В. Крисаченка, М. Мойсєєва, В. Нестеренка, Г. Пустовіта, Н. Пустовіт та ін.

Психолого-педагогічний аспект проблеми взаємодії особистості і природи представлений у дослідженнях А. Ананьєва, І. Бєха, Л. Божович, Л. Виготського, С. Дерябо, О. Запорожця, О. Киричука, Г. Костюка, В. М'ясищева, В. Роменця, С. Рубінштейна, В. Ясвіна та ін.. Екологічне виховання розглядається як основа формування особистості, її

сутнісних характеристик. У сучасних наукових працях все більше уваги приділяється проблемі пошуку новітніх форм, методів та прийомів роботи з метою забезпечення ефективності та результативності процесу екологічної освіти і виховання. Так, І. Зверев зазначає, що гострота сучасних проблем взаємодії суспільства і природи поставила ряд нових завдань перед школою та педагогікою, які покликані підготувати молоде покоління, здатне подолати наслідки негативних впливів людини на природу, бережно ставитися до неї у майбутньому. Цілком очевидно, що справу не можна обмежити «просвітою» школярів у галузі охорони природи. Весь комплекс екологічних проблем сучасності вимагає нового філософського осмислення, корінного перегляду низки соціально-економічних питань, нових наукових пошуків і більш повного і послідовного відображення багатоаспектності екології в шкільній освіті [4, 84].

Очевидним є те, що науковці все частіше звертаються до проблеми екологічного виховання учнів школи I ступеня. Вчені чітко визначили мету, зміст, завдання, форми та методи екологічної освіти та виховання. Проаналізувавши науково-методичну літературу, можемо зробити висновок, що протягом XIX – початку XX століття педагоги активно розробляли теорію і практику початкового навчання та виховання, систематично звертались до природи як засобу гармонізації внутрішнього світу дитини, її відносин із довкіллям [3, 199]. Початкова школа є першою сходинкою у формуванні екологічної свідомості дитини. Учень у 1 класі ще не має власних стійких переконань та поглядів. Тому вчитель має сформуванати позитивне ставлення до природи, екологічне мислення та культуру кожної дитини, навчити дітей бути відповідальними за свої дії в природі та берегти і турбуватися про неї.

Враховуючи зміст поняття «екологічне виховання», та аналіз його структурних компонентів ми виокремили критерії та показники сформованості даної якості у дітей молодшого шкільного віку (див. таб. 1).

Таблиця 1

Критерії екологічного виховання та їх показники

Критерії	Показники
КОМПЕТЕНТІСНО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ	– пізнавальний інтерес молодших школярів до природи; – бачення дитиною свого місця у природі.
МОТИВАЦІЙНО-ЦІННІСНИЙ	– емоційно-ціннісні установки на взаємодію з природою; – мотиви дитини до взаємодії з природою.
ДІЯЛЬНІСНО-ВЧИНКОВИЙ	– наявність екологічно-діяльних дій і вчинків; – поведінка дитини в природі.

Згідно поданих критеріїв було визначено три рівні екологічної вихованості учнів: низький, середній та високий.

Результати обстеження дітей молодшого шкільного віку щодо рівнів екологічної вихованості дозволяють констатувати наявність емоційно-ціннісних установок на взаємодію з природою. У більшості випадків, діти мають елементарні знання про довкілля – конкретне середовище, що їх оточує. Але молодші школярі мало цікавляться інформацією природничого характеру, не мають уявлень щодо цілісності світу та сприйняття об'єктів природи як цілісної системи взаємозв'язків. Не завжди вміють екологічно правильно застосувати свої знання у природі. Ми виявили, що високому рівню сформованості екологічної вихованості відповідає 14,7% опитаних дітей, середньому - 36,8% та низькому - 48,5% опитаних учнів.

У зв'язку із завданнями нашого дослідження ми виокремили найдоцільніші шляхи екологічного виховання. На нашу думку, це дозволить вчителям краще та якісніше виховувати у дітей еколого-доцільну поведінку. Так, найкращим шляхом екологічного виховання є метод проектів, він дає змогу учням самостійно досліджувати певну проблему,

вправлятися у конкретних практичних діях, визначати та обирати власну позицію щодо природи. Метод проектів дозволяє перетворити звичайну навчальну діяльність з репродуктивної на творчу. Перші екологічні проекти можуть мати практичне спрямування («Гніздо»; «Зелена аптека»; «Метеоцентр»; складання карт та атласів природи рідного краю тощо). Діти зможуть самостійно досліджувати природні явища на теоретичному рівні, наприклад, працювати в команді над створенням нових правил для проекту «Використовуй ресурси природи тільки по потребі», як тільки оволодіють найпростішими дослідницькими вміннями. Темі проектів можуть бути різноманітними: від встановлення взаємозв'язків у природі («Що більше потрібне рослині – повітря, сонце чи вода?», «Земля і Космос») до аналізу конкретних екологічних проблем рідного краю («Як урятувати річку Вільшанку?», «Як вберегти від зникнення первоцвіти?» тощо).

Також педагоги-методисти наголошують на важливості свят як наймасовішої форми еколого-натуралістичної роботи, у рамках якої реалізуються завдання екологічного виховання молодших школярів. Серед найбільш популярних свят є «Свято зустрічі птахів», «Свято урожаю», «Свято квітів», «Свято золотої осені тощо» [1, 320].

Основними шляхами екологічного виховання молодших школярів стають екологічні маршрути, екскурсії, походи в природу, робота по озелененню вулиць, скверів, парків, прибирання територій освітніх установ. Це допомагає розвивати і засвоювати нові екологічні знання, набуті екологічних умінь і навичок та виховувати екологічну культуру, дбайливе ставлення учнів до природи рідного краю. Ці шляхи дозволять глибше ознайомитися з природою рідного краю та поділитися своїми враженнями від побаченої краси.

Дієвими у збільшенні та покращенні екологічних знань є еко-виставки, виставки-пам'яті, виставки-роздуми. Суспільно-корисна праця природоохоронного характеру (догляд за тваринами взимку, подяка дерев та квітів, догляд за ними) виконує важливу роль у формуванні екологічних знань, умінь і навичок, а також вихованні екологічної культури дітей молодшого шкільного віку. Дітей школи I ступеня у весняний і осінній час потрібно залучати до праці у природі, це допоможе учням засвоїти нові знання, набуті умінь і практичних навичок природоохоронної роботи, привчатиме їх до самостійності. Екологічні тренінги, усні журнали, екскурсії – форми еколого-просвітницької роботи, які дозволяють формувати знання молодших школярів, їхні емоційно-ціннісні установки, практичні вміння та навички, спрямовані на збереження, покращення, примноження, відновлення природи [4].

Особливе значення у вихованні екологічної культури молодшого школяра належить вчителю. Так, О. Грошовенко звертає увагу на необхідності дотримання педагогічної стратегії, формування еко-гуманістичної позиції молодшого школяра, яка базується на суб'єкт-суб'єктному сприйнятті та визнанні дитиною самоцінності усього живого, умінні вибудовувати конструктивну еколого-доцільну позицію [4, 284].

Отже, на основі аналізу сучасного стану екологічної освіти і виховання учнів ми зробили такі висновки: існують спроби розробки та застосування різних форм та шляхів організації вивчення та охорони природи в межах навчально-виховного процесу. У своїй роботі вчителі застосовують найбільше такі шляхи як екологічні екскурсії, екологічні виставки та екологічні проекти. На нашу думку, вчитель має поєднувати шляхи екологічного виховання для того, щоб дії учнів в природі були усвідомленими та чітко визначеними і тоді це буде проявом сформованості екологічної свідомості та культури дітей.

Список використаних джерел:

1. Байбара Т. М. Методика навчання природознавства в початкових класах : навч. посіб. / Т.М. Байбара. - 2-ге вид. – К. : Веселка, 1998. – 334 с.
2. Горобаха Н. М. Закладання основ екологічної культури особистості у дошкільному дитинстві / Н. М. Горобаха // Нова педагогічна думка. – 2011. – №1. – С.105-109.
3. Грошовенко О. П. Підготовка учителя до організації та проведення позаурочної еколого-виховної роботи з молодшими школярами / О. П. Грошовенко // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. – 2010. – Випуск 35. – С. 198-202.
4. Грошовенко О.П. Формування екогуманістичної позиції молодшого школяра в умовах шкільного навчання / О.П.Грошовенко // Молодий вчений.- 2018.-№ 53 (січень). – С.283 – 287.

5. Зверев И. Д. Экология в школьном обучении: новый аспект образования / И. Д. Зверев. – М.: Педагогика, 1993. – С. 84-92.

6. Концепція екологічної освіти в Україні: Затверджено 20 грудня 2001 р. № 13/6-19 // Директор школи. – 2002. – Квітень (№ 16). – С. 20-29.